

"Hermed fremsender DOF Storstrøm sit syn på, hvad der samlet set kunne gavne fuglelivet på Enø Overdrev. Vores bidrag er ikke et bidrag til den verserende disputs om juridiske vurderinger af adgangsforhold, men et bud på en række betragtninger og forslag, der samlet set kan komme alle hensyn til gavn. Vores bidrag kan derfor også ses som et forslag om at bilægge den juridiske strid (indtil videre) og i stedet samles om en konstruktiv og fremadrettet dialog."

Enø Overdrev set med fuglenes perspektiv.

d. 09.01.2020

Til Enø ejerlaug, Enø Naturgruppe, Naturrådet samt udvalget for Teknik i Næstved kommune.

Dof Storstrøm vil med dette indlæg være deltagende i drøftelserne omkring Enø Overdrev og hermed fremkomme med forslag til hvad vi mener der kunne gøres ud fra fuglenes perspektiv, som, på Enø overdrev kan imødekomme fuglenes vilkår på bedst mulig vis på bedst mulig måde, kan medvirke til at sikre deres ynglemuligheder, dog uden på nogen måde at genere den private ejendomsret samt lovgivningen.

I DOF Storstrøm skal vi understrege at vi ønsker at beholde de faglige og upartiske briller på og derfor på ingen måde har ønske om at blive part i den verserende uenighed omkring Enø Overdrev, hvis omdrejningspunkter omhandler et opsat elhegn, græssende kreaturer, "beskrivelsen af "mange besøgende" uden konkret at have kendskab til hvor mange, det drejer sig om samt lovgivningen.

Dette skriv skal derfor primært læses som et indspil til, hvordan der fremadrettet kan findes den rigtige balance mellem benyttelse og beskyttelse.

I DOF Storstrøm håber vi samtidig at denne sag ikke ender i Miljø- og Naturklagenævnet, men at de udfordringer, der er opstået i kølvandet på diskussioner om ret eller ikke ret, ender med at blive løst i al, mindelighed og med en konstruktiv løsning som både imødekommer den private ejendomsret, de græssende dyr, lovgivningen, fuglene samt de besøgende i området på bedst mulig måde.

Vi må fra DOF Storstrøm side påpege vigtigheden af, at man i høj grad husker at imødesee de ynglende fugle på Enø Overdrev og de tilgrænsende holme, så de får den fornødne, ro til at lægge deres æg, klække og opfostre deres unger, hvis de skal have succes med at yngle.

Kort forhistorie

Allerede i 1953 indgik de daværende ejere af Enø Overdrev en frivillig landskabsfredning af området, idet de pålagde sig selv og kommende ejere at bevare den smukke og uberørte natur for stedse. Med Danmarks ratificering af den internationale RAMSAR-konvention til beskyttelse af trækende dyre- og fuglearter i 1977 blev Dybsø-Fjordområdet og dermed også hele Enø Overdrev med tilgrænsende holme udpeget som RAMSAR-område, og ved den danske udpegnings af Fuglebeskyttelsesområder efter Fuglebeskyttelsesdirektivet i 1983 blev RAMSAR-området også gjort til Fuglebeskyttelsesområde, hvor der i yngletiden især skal tages hensyn til følgende udpegningsarter på Fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag I: Havørn, Klyde, Fjordterne, Havterne, Dværgterne og Rødrygget Tornskade, mens der i træk- og vintertiden især – ud over igen Havørn - skal tages hensyn til følgende arter, som forekommer med væsentlige andele

2).

af deres flyway-bestande i området: Knop- og Sangsvane, Sædgås, Grågås og Bramgås samt Spidsand, Skeand, Troidand og Lille Skallesluger samt Blishøne. På Enø Overdrev med tilgrænsende holme yngler af udpegningsarterne både Klyde og Hav-, Fjord- og Dværgterne (og på det seneste også Splitterne).

Med henblik på at opfylde Danmarks internationale forpligtelser til at beskytte såvel de ynglende som træk- og vinterrastende fugle, etableredes op mod år 2000 en række jagt- og forstyrrelsesfrie kerneområder i de eksisterende Fuglebeskyttelsesområder, således også i Dybsø Fjord-området, hvor holmene og dele af Enø Overdrev (herunder den sydøstlige spids) i 1997 blev omfattet af et sådant vildtreservat, hvor der er indført adgangsforbud i fuglenes yngletid (1. april – 15. juli), ligesom der ikke må drives jagt på søterritoriet og ej heller jagt på vandfugle på Skakholm og Kyholm. Overdrevet og de tilgrænsende holme udgør således selve kernen i Dybsø Fjord-området, og er altså af overordentligt stor betydning for såvel ynglende som trækkende og vinterrastende fugle. Et forhold, der også understreges af, at en art som Storspove, der er opført på IUCN's verdensrødliste, inden for de seneste 10 år er registreret med op til 290 rastende individer på Enø Overdrev med tilgrænsende holme – svarende til mellem 2 og 3 % af den samlede, danske træk- og vinterbestand. Også andre vadefuglearter på verdensrødlisten forekommer her, såsom Vibe (op til 1000 i træktiden, men ellers også ynglende med op til 24 par) og Strandskade – og enkelte år også trækforekomster af Stor Kobbersneppe.

Derudover opleves også ynglende SPEC-arter ('Species of European Concern') på overdrevet, som i Danmark siden år 2000 er registreret med en tilbagegang på > 20% så som rødben og sanglærke.

Aktuelt hvad ynglefuglene angår, fremgår det af DOF-basen at der i 2019 har været mindst 4 ynglepar af Klyde, (og givetvis mange flere, da der er iagttaget mindst 50 klyder i alt i sommermånederne juni/juli 2019) og op til 10 ynglepar Splitterne samt mindst 10 ynglepar af Havterne samt 2 ynglepar af Dværgterne, alle fuglearter som er på udpegningsgrundlaget og sådanne antal har ikke været iagttaget igennem flere år. Derfor må det konstateres som værende en særdeles positiv ynglesucces.

Af engfugle er der registreret ynglende Engpiber, Vibe, Strandskade samt Rødrygget tornskade som er en Bilag 1 art. Alle arter fordrer dog selvsamme beskyttelse i yngletiden. Sammenholdt med tidligere år er bestandene af disse arter dog reduceret. En detaljeret uddybning af fuglelivet på Enø Overdrev kan udarbejdes, men vil kræve lidt ekstra tid.

Mulighederne for at optælle ynglefugle har dog i 2019 været begrænset af det ny opsatte hegn. Fremadrettet vil det af hensyn til en kvalificeret drøftelse af tilstanden for fuglelivet – og dermed såvel overholdelse af nationale og internationale forpligtelser samt de rekreative oplevelsesmuligheder – være særdeles anbefalelsesværdigt, at der gennemføres løbende kortlægning af ynglefuglene.

Opsætningen af hegnet har alt andet lige også haft en funktionel værdi for de ynglende fugle på Enø Overdrev, der dermed helt og aldeles skærmes fra offentlighedens adgang og som samtidig også giver dem den nødvendige ro til at yngle. Hegnet bidrager således positivt til fuglenes forekomst, men den øgede ynglesucces, som vi har konstateret i 2019, for Klyde samt Terner skal givetvis også tilskrives nedskydning af flere ræve igennem en toårig periode.

Græsning/naturpleje af Enø Overdrev:

Der udsættes på overdrevet på et eller andet tidspunkt om foråret af de formelle ejere af Enø overdrev ca. 40 får, 40 kreaturer samt 20 heste for at afgræsse området, hvilket er en velbegrunnet nødvendighed for naturplejen.

Det påstås, men er ikke dokumenteret, at de mange besøgende, også folk med hunde med/uden snor er medvirkende til at skræmme de klov- hovbærende dyr, særligt hestene på Enø Overdrev, som dermed går i panik.

I DOF Storstrøm kan vi frygte for, at de sårbare fuglearter kan påvirkes i negativ retning grundet ikke velkomne menneskelige besøg, som besøger området i fuglenes yngletid og som opskræmmer dyrene.

Især for hestenes vedkommende skal det ikke ske mange gange, at de løber skræmte rundt i kolonierne af ynglende fugle, før det har konsekvenser i form af, at de tramper deres æg i stykker!

Uden at gå ind i den juridiske drøftelse om elhegnet og offentlighedens adgang, så vil vi som reference til opsætning af skærmende elhegn som beskyttelse mod udefrakommende nævne, at Næstved Kommune af hensyn til fuglelivet har opsat afskærmende hegn ved Terneholmen i Tystrup Sø ved Rejnstrup Holme, hvilket har fået terne- og klydekolonien til at eksplodere dér. I DOF Storstrøm billiger vi derfor det omtalte opsatte hegn af hensyn til de ynglende fugle, som dermed får ro for besøgende til at kunne yngle.

Yderligere vil DOF Storstrøm ift. en vis adgang til Overdrevet dels foreslå, at dette kun gælder uden for yngletiden, og at adgangen begrænses gennem opsætning af en stente et stykke ude ad stranden og kun med færdselsmulighed til Stubbene.

Man kunne på sigt overveje yderligere en opdeling af Overdrevet med hegn og herigennem sikre, at de græssende kreaturer/heste først kommer ud, hvor ynglefuglene er hen mod sommeren. Dette kan have stor indflydelse på ynglesuccesen.

Heste er desværre også de dårligst tænkelige plejedyr, idet de går langt mere end andre græssende dyr, hvorfor de derfor statistisk set udfører langt mere rede tramp end de øvrige græssende dyr, så som kreaturer og får.

Som dokumentation herfor, kan vi nævne, at man på Molslaboratoriet i Jylland ved målinger på de gennemsnitlige vandringsveje pr. døgn hos de dér udsatte kvæg og heste, og der har dokumenteret, at hestene går langt mere. Derudover er heste også meget urolige samt kåde, og derfor står for meget rede- og unge tramp, hvorved de udgør en større risiko for at forstyrrelser ødelægger de jordrugende fugle.

Vi mener i DOF Storstrøm at den eneste effektive beskyttelse af de jordrugende udpegningsarter af fugle på Enø Overdrev og de tilstødende holme vil være hegning langs reservatgrænsen i yngletiden, og derefter fri adgang for de græssende dyr, så de kan udføre deres græsningsjob.

Vi vil samtidig foreslå, at den del af reservatet, der ligger på syd-øst-spidsen hegnes med rævesikkert hegn i yngletiden. Et sådan, hegn vil, holde såvel ræve som andre græssende dyr, men også besøgende ude, og dermed medvirke til at sikre mulighed for genetablering af den ternekoloni, der angiveligt skulle have æret her i fordums tid, hvor bønderne på Enø holdt rævene helt borte (af hensyn til deres høns).

Til eks. kan vi nævne, at et tilsvarende rævesikkert hegn kendes fra Basnæs-reservatet og har været afprøvet på Vestamager.

Vi er vel vidende om, at dette vil være en stor ændring for lodsejernes anvendelse af området, men ønsker dog at denne information indgår i overvejelserne, og hvad angår den sydøstlige spids må græsningsværdien vel anses for minimal.

Forslag fra DOF Storstrøm om innovation samt yderligere information til de besøgende:

I DOF Storstrøm vil vi forslå at der skal information til på flere planer, dette for at lade de besøgende få en større forståelse og respekt for området, hvilket vi mener bør gøres ved et samarbejde mellem ejerne af Enø overdrev, medlemmer fra Enø naturpleje, samt gerne fra medlemmer som repræsenterer kolonien i samarbejde med DOF Storstrøm i fællesskab, dette for at opnå endnu større ansvarsfølelse hos de besøgende i området, som i fællesskab evt. kan producere såkaldte fremvisningskasser, hvori man f.eks. kan anbringe forskellige genstande som repræsenterer naturen ved Enø Overdrev, f.eks. sten, planter/tang, fuglefjer suppleret med plancher samt information om de forskellige udstillede/fremviste emner.

Udstoppede fugle af de mest almindelige arter, vil også være en mulighed, men bør som på Avnø udstilles bag lås/slå i modsat fald kan blive stjålet. Udstoppede fugle kan suppleres med fugleplancher forsynet med bred information, om fugle og som sluttelig kan lede besøgende hen til den opstillede kikkert (der ikke er af verdens bedste kvalitet) eller måske ad åre, ledes de besøgende hen til et fugletårn hvorfra man kan se ud over landskabet Enø Overdrev mod øst hvor de besøgende herefter kan bruge den nye læring de lige har fået som tilgift, og ved selvsyn nu kan iagttage og identificere de forskellige fugle vist på plancherne og som udstoppede.

Denne form for innovativ udstilling taler til de fleste besøgende og som vi vil mene netop vil holde de fleste besøgende inde på koloniens område.

Vi kan berette, at vi i DOF Storstrøm allerede har kontakt til formanden for bestyrelsen af kolonien, og foreslået ham samarbejde. Vi har i DOF Storstrøm samtidig tilsagn fra en anerkendt naturvejleder at han særdeles gerne vil bistå "os" med dette arbejde.

De besøgende vil her få mulighed for at benytte flere af deres sanser: Syn, føle evt. smagssans, som de fleste besøgende vil have stor underholdningsværdi, af.

Forslag om mulighed for køb af kød fra de græssende kreaturer

DOF Storstrøm foreslår, at der etableres en måde, hvorpå man kan blive skrevet op til levering af kød fra de græssende kreaturer, når de (formodentlig?) slagtes om efteråret. Dette vil kunne blive en bedre forretning for Enø ejerlaug, da der på denne måde er knyttet en "fortælling" til kødet, dels kan det øge ansvarsfølelsen hos mange af de besøgende, hvis de – på afstand – kan beskue deres kommende køb. Her er der mulighederne for en positiv Win - Win situation for alle parter.

Forslag om opsætning af Fugletårn ved kolonien

DOF Storstrøm vil foreslå, at der opsættes et fugletårn inde på koloniens område. Dette skal opsættes, så det ikke generer unødigt ift. Overdrevsgården eller Hyrdehuset. Et fugletårn kan øge de besøgendes rekreative oplevelse markant, uden at de behøver at skulle ud på selve Overdrevet.

Det er vores store håb, at vi kan få tilladelse til at søge midler gennem Friluftsrådet som ofte giver bevillinger til opsætning af et fugletårn, hvis placering kunne være i den nordligste ende af koloniens område (kommunens ejendom) hvorved besøgende ad denne vej kan benytte tårnet til at skue ud over området, og måske på denne måde være medvirkende til, at tårnet er et naturligt endemål for "de fleste" og dermed også medvirke til, at færre besøgende bevæger sig længere mod øst, og dermed forstyrrer de hov/klovbærende dyr som græsser på overdrevet og som dermed ikke skræmmes unødigt.

Guidede ture

DOF Storstrøm stiller sig til rådighed med guidede ture på Enø Overdrev, for at give besøgende øget viden om områdets dyr/planter samt fredning i fuglenes yngletid.

Fugletællinger

Vi i DOF Storstrøm vil foreslå/anbefale at der atter foretages fugletællinger, hvilket gøres før, under samt efter ynglefuglenes yngletid, foretaget af kvalificerede ornitologer som blev godtgjort for dette arbejde af Næstved Kommune, hvilket var undersøgelser som blev foretaget i perioden under det gamle Storstrøms Amt, og som ved Regionernes opståen, hurtigt gik i glemmebogen, da de ikke længere har ansvaret for naturen.

Der vil samtidig kunne udfærdiges rapporter samt lægges data ind på DOF, basen, hvorved der dermed sikres valid viden om de fuglearter der netop yngler på Enø overdrev.

DOF Storstrøm har en tilsvarende ordning med Guldborgsund samt Lolland kommune, som fungerer optimalt.

Skiltning/information om at Enø overdrev.

Vi har i DOF Storstrøm noteret os, at vi med egne øjne har iagttaget at skiltningen til lands samt til vands er ganske elendig ud mod Enø Overdrev, hvilket kan undskylde at der efter sigende skulle komme mange flere besøgende?

Vi forestiller os, derfor tænkt eks. at nogle besøgende i dermed tror de kan gå overalt, hvilket betyder at de også berettiget kan tro at de også har adgang i fuglenes yngletid, vildtreservaterne idet de ikke kan fornemme og adskille, vildtreservatgrænserne indenfor hvilke der rent faktisk er adgang forbudt i perioden fra 01.04-15.07?

Markeringen af reservatgrænserne er ganske enkelt ikke tydeliggjort tilstrækkeligt ude i landskabet som være sig mellem overdrevet og Skakholm, Kyholm, Krageholm samt området sydøst for Stubbene.

6).

Som vi oplever det nu, er de nuværende skilte også anbragt enten forkert eller ganske enkelt; at de totalt mangler, hvilket vi formoder igen får betydning for, at de besøgende ikke har nogen som helst anelse om, at de via stenten ved foden af klinten ved kolonien; rent faktisk bevæger sig ud på Enø overdrev mod østlig og ikke nødvendigvis langs stranden, derved heller ikke har viden om, at de kan risikere at komme til at færdes på store dele af området som rent faktisk er lukket for færdsel i fuglenes yngletid.

Vi oplever at der også kan være en vis risiko for at folk med motor- samt sejlbåde i den sydøstligste ende af overdrevet, ved Stubbene (er iagttaget) ankrer op ved den smukke strand, og dermed i uvidenhed kan medvirke til at forrette store forstyrrelser for de terner samt klyder, der yngler i kolonier netop her, hvor området er særligt sårbart.

Vi vil fremhæve, at der ikke er nogen som helst skiltning som vender ud mod fjorden, som kan informere de sejlede om; at der er tale om et vildtreservat hvor der er adgang forbudt.

Vi vil sluttelig foreslå at skiltning fremadrettet bør være på dansk, engelsk samt tysk, idet der kommer en særlig stor andel af tyske turister til Karrebæksminde i netop fuglenes yngleperiode, både til vands som til lands, som ikke forstår de danske skilte!

Refleksion/efterkommentar:

Pudsigt nok, medens vi to ornitologer d. 05.01.20 kl. 14.00 stod og betragtede Enø Overdrev med vores teleskoper fra koloniens klint, Vi stod sådan placeret på den vestlige side af det gamle hegn, tæt på klinten/vandet ca. 20 meter fra kolonien, og så ud over overdrevet (rigtig fint udsigtspunkt, hvor et udsigtstårn fint ville kunne placeres) hvor kom et par til syne gående langt ude på selve overdrevet i retning ind mod os. Da de nåede de to hegn, det gamle og det nye som her står vinkelret på hinanden, netop her hvor vi stod; med foldede hænder afventende for at iagttage hvad der nu skete, idet de jo var hegnet inde, ja så kravlede de begge to nok så elegant og ubesværet ind under elhegnet, hvilket fik os til at tænke, at dette nok ikke er den eneste gang at noget sådan er sket, siden opsætningen af det øst/vestlige hegn.

Området er kendt udflugtssted, folk der kommer fra nær og fjern, deriblandt sikkert flere "der bare har en adfærd som kun passer dem" ikke fredningen:

Og hvad lærer man så af det?

Tjooooo så kan man igen drøfte hvor effektivt dette hegn så i virkeligheden egentlig er, idet det her var tydeligt, at det ikke blev respekteret af disse to tobenede vi så!

7).

Med venlig hilsen

Charlotte Stawitzki

DOF Storstrøm

NATUD/Naturpolitisk udvalg, koordinator.

Mobil: +45 2899 3404

Mail: Charlotte.Stawitzki@gmail.com

